

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2010/73

Karar Sayısı : 2011/176

Karar Günü : 29.12.2011

R.G. Tarih-Sayı : 17.03.2012-28236

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 4. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 5.12.1951 günlü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun, 21.2.2001 günlü, 4630 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile değiştirilen Ek 2. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'nın 10., 35. ve 64. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemidir.

I- OLAY

Davacının, bir televizyon kuruluşunca yayınlanan bazı sinema eserlerinin sahibi olduğu iddiasıyla açtığı eser sahipliğinin tespiti, mali ve manevi haklara tecavüzün önlenmesi ve ref'i ile telif ücreti ve tazminat davasında, sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümlerin zaman bakımından uygulanmasını düzenleyen kuralın Anayasa'ya aykırılığı iddiasını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 5846 sayılı Kanun'un, 4630 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile değiştirilen Ek 2. maddesi şöyledir:

'Bu Kanunla sağlanan koruma, bu madde ile getirilen değişikliğin yürürlüğe girdiği sırada;

1. T.C. vatandaşı eser sahipleri ve eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı hak sahipleri tarafından üretilmiş Türkiye'de mevcut bütün eserlere, tespit edilmiş icralara ve fonogramlara,

2. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve anlaşmalara taraf diğer ülkelerde üretilmiş ve bu ülkelerde koruma süresi dolmadığı için kamuya mal olmamış yabancı eserlere, tespit edilmiş icralara ve fonogramlara,

Uygulanır.

Birinci fıkranın uygulanması sonucu koruma kapsamına alınan eserlerin, tespit edilmiş icraların ve fonogramların yasal kopyalarının mülkiyetini elinde bulunduran kişiler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden altı aylık sürenin sonuna kadar yazılı bir izne gerek kalmaksızın bu kopyaları satabilir veya elden çıkarabilir.

Bununla birlikte, eserler, tespit edilmiş icralar ve fonogramlara ilişkin olmak üzere bu Kanun çerçevesinde eser sahipleri ve diğer hak sahiplerine sağlanan hakların kullanılması eser veya bağlantılı hak sahiplerinin iznine tabidir.

Bu Kanunun sinema eseri sahipliği ile ilgili hükümleri, 4110 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 12/6/1995 tarihinden sonra yapımına başlanan sinema eserlerine uygulanır.'

B- İlgili Yasa Kuralları

1- 5846 sayılı Kanun'un ilk hâliyle 8. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

'Bir sinema eserinin sahibi onu imâl ettirendir.'

2- 5846 sayılı Kanun'un 4110 sayılı Kanun ile değiştirilen 8. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

'Sinematografik eserlerde; yönetmen, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Eserin birlikte sahipleri, mali hakları, yapacakları bir sözleşmeyle ve uygun bir bedel karşılığında yapımcıya devredebilirler.'

3- 5846 sayılı Kanun'un 4630 sayılı Kanun ile değiştirilen 8. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

'Sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, animatör de eserin birlikte sahipleri arasındadır.'

C- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 10., 35. ve 64. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İhtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fettah OTO, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ, Zehra Ayla PERKTAŞ ve Engin YILDIRIM'ın katılımlarıyla 22.9.2010 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, ilgili yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, 4630 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu sinema eserlerinde koruma süresinin yirmi yıldan yetmiş yıla çıkarılmasından, 4110 ve 4630 sayılı Kanunlar ile yapılan değişikliklerle sinema eseri sahibi olarak kabul edilenlerin yararlandırılmadıkları, sinema eserleri dışındaki eser türlerinin sahipleri ile bağlantılı hak sahipleri yönünden zaman bakımından uygulamaya ilişkin düzenleme yapılmadığı, bu nedenle eşitlik ilkesi, mülkiyet hakkı ve devletin sanatçıyı koruma görevinin ihlal edildiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 10., 35. ve 64. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5846 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ilk hâli uyarınca '*imal ettiren (yapımcı)*' sinema eseri sahibiyken, anılan maddede 4110 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle '*yönetmen*', '*özgün müzik bestecisi*' ve '*senaryo yazarı*' sinema eseri sahibi olarak kabul edilmiş ve 4630 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle bu eser sahiplerine '*diyalog yazarı*' ve canlandırma (animasyon) tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde '*animatör*' eklenmiştir.

İtiraz konusu kuralla, sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümlerin 4110 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 12.6.1995 tarihinden sonra yapımına başlanan sinema eserlerine uygulanacağı düzenlenerek, değişiklikler nedeniyle doğacak ihtilafların önlenmesi ve imal ettirenin (yapımcının) kazanılmış haklarının korunması amaçlanmıştır. Kuralın, başvuru kararında belirtildiğinin aksine koruma sürelerine ilişkin hükümlerin zaman bakımından uygulanmasıyla ilgisi olmayıp, bu husus 5846 sayılı Kanun'un Ek 2. maddesinin kuraldan önceki fıkralarında düzenlenmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devletinin korumakla yükümlü olduğu evrensel ilkelerden birisi hukuk güvenliği ilkesidir. Hukuk güvenliği ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılan ortak değerdir. Kural olarak hukuk güvenliği yasaların geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. Kanunların geriye yürümezliği ilkesi uyarınca kamu yararı ve kamu düzeni, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında kanunlar, ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar.

Anayasa'nın 35. maddesinde '*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*' biçimindeki hükme yer verilerek, mülkiyet hakkı, miras hakkıyla birlikte bir temel hak olarak güvence altına alınmıştır. Mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf olanağı veren bir

haktır. Mülkiyet hakkının konusunu, maddi ve gayrimaddi mallar oluşturmaktadır. Taşınır ve taşınmaz mallar, maddi mallar kapsamında iken, fikrî ve sınai mülkiyet hakları gayrimaddi mallar kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla, sinema eserleri üzerindeki fikrî haklar da mülkiyet hakkı kapsamındadır.

Kuralla sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümlerin geriye yürütülüp yürütülmediğinin belirlenebilmesi için, öncelikle sinema eseri sahipliğini doğuran olayın ne zaman gerçekleştiğinin tespit edilmesi gerekir. Sinema eserlerinde eser sahipliği, herhangi bir hukuki işleme gerek olmadan eserin meydana getirilmesiyle birlikte kendiliğinden doğar. Kuralla, 4110 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 12.6.1995 gününden önce sinema eseri sahibi olan imal ettiren (yapımcı) ile bu tarihten itibaren sinema eseri sahibi olarak kabul edilen yönetmen, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarı yönünden sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümler geriye yürütülmemektedir. Ancak diyalog yazarı ve animatör, 3.3.2001 gününde yürürlüğe giren 4630 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle sinema eseri sahipleri arasına eklendiği hâlde, kuralla bunlar yönünden de sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümlerin 4110 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 12.6.1995 gününden sonra yapımına başlanan sinema eserlerine uygulanacağı düzenlenmektedir. Buna göre kural, 12.6.1995 gününden sonra yapımına başlanıp 3.3.2001 gününe kadar meydana getirilerek eser sahipliği ortaya çıkmış olan sinema eserlerinde, '*diyalog yazarı*' ve '*animatör*' yönünden eser sahipliğine ilişkin hükümleri geriye yürütmektedir.

Diğer taraftan, eser sahipliği sadece bir hukuki statüden ibaret değildir. Eser sahipliği ile birlikte ve ona bağlı olarak eser üzerindeki fikrî haklar da kendiliğinden kazanılır. 5846 sayılı Kanun'un 8. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca sinema eseri sahipleri birlikte eser sahibi olduklarından, eser üzerindeki haklara da birlikte sahip olurlar. Anılan Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının atfıyla uygulanması gereken adı şirkete ilişkin hükümler uyarınca ise sinema eseri sahipleri, eser üzerindeki haklardan elde edilen bütün kazançları aralarında eşit olarak paylaşmak ve bunlara ilişkin kararları oybirliğiyle almakla yükümlüdürler. Buna göre, kuralla diyalog yazarı ve animatör yönünden eser sahipliğine ilişkin hükümler geriye yürütülerek 12.6.1995 gününden sonra yapımına başlanıp 3.3.2001 gününe kadar meydana getirilmiş olan sinema eserlerinin üç kişiden oluşan eser sahipleri beş kişiye çıkarılmakta ve daha önce sinema eseri sahibi olan yönetmen, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarının eserin meydana getirilmesiyle birlikte kazanmış oldukları mülkiyet hakkı kapsamında yer alan fikrî hakları üzerindeki kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf yetkileri azaltılmaktadır. Dolayısıyla kural, diyalog yazarı ve animatörler yönünden sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümleri geriye yürütüp, eser sahipliği statüsünden doğan, kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş olan fikrî haklar üzerindeki yetkileri azaltmak suretiyle kazanılmış hak ve hukuk güvenliği ilkelerini ihlal etmekte ve mülkiyet hakkını zedelemektedir.

Açıklanan nedenlerle kural, '*diyalog yazarı ve animatörler*' yönünden Anayasa'nın 2. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 2. ve 35. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden, ayrıca 10. ve 64. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI- SONUÇ

Esas Sayısı : 2010/73

Karar Sayısı : 2011/176

5.12.1951 günlü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 21.2.2001 günlü, 4630 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile değiştirilen Ek 2. maddesinin 'Bu Kanunun sinema eseri sahipliği ile ilgili hükümleri, 4110 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 12/6/1995 tarihinden sonra yapımına başlanan sinema eserlerine uygulanır.' biçimindeki son fıkrasının, 'diyalog yazarı ve animatörler' yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 29.12.2011 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Üye

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Esas Sayısı : 2010/73

Karar Sayısı : 2011/176

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN